

Stručni rad

VRSTE GOVORNO-JEZIČNIH POREMEĆAJA

Nataša Pihler Brumen, prof. def.
OŠ dr. Ljudevita Pivka, Ptuj

Sažetak

Govorno-jezični poremećaji nastaju kada govor odstupa od tipičnog u tolikoj mjeri da privlači našu pažnju. Djeca s govorno-jezičnim poremećajima imaju smetnje u stjecanju i razumijevanju te govornom izražavanju koje nisu rezultat gubitka sluha ili intelektualnih oštećenja. Govorni i jezični poremećaji u većini slučajeva nastupaju zajedno, tako da se uglavnom opisuju zajedničkim pojmom govorno-jezičnih poremećaja.

Ključne riječ: govor, razvoj, dijete, govorni poremećaji

1. Govorni poremećaji

1.1. Poremećaji izgovora

Poremećaji izgovora nastaju kada je pogrešan izgovor određenog glasa prisutan čak i u dobi kada se od djeteta očekuje da ga ispravno izgovori. Međutim, moramo znati da većina djece tijekom određenog razdoblja prilikom učenja novih riječi griješi, pogrešno izgovara glasove ili ih premiješta.

Pojavljuju se u 3 oblika:

- **OMISIJA** - dijete nerazvijeni glas može izostavljati. Na primjer, dijete riječ „riba” izgovara kao „iba” ili riječ „krava” kao „kava” i slično. Izostavljanje određenog glasa posljedično utječe na lošiju razumljivost.

- **SUPSTITUCIJA** - dijete može zamijeniti glas drugim glasom iz iste glasovne skupine, što u manjoj mjeri utječe na samu razumljivost govora. Na primjer, riječ „ruka” dijete izgovara kao „luka” ili „juka”.

- **DISTORZIJA** - u ovom slučaju dijete može pogrešno izgovoriti određeni glas ili je izgovor glasa iskrivljen. Pojavljuje se na primjer grleni izgovor glasa /r/ ili „umekšani” izgovor glasova /š/, /ž/ ili /č/...

1.2. Glasovni poremećaji

Glasovni poremećaj svaka su neugodna promjena u glasu koja se detektira slušanjem. Ovi se poremećaji percipiraju kao odstupanje visine, kvalitete glasa i prozodije. Dije se na organske i funkcionalne. U slučaju organskih poremećaja, uzrok se nalazi u strukturnom defektu, koji se može pojaviti zbog infekcije, ozljede, prekomjernog opterećenja glasa ili urođenih nedostataka u grlu. Kod funkcionalnog glasovnog poremećaja nema vidljivih promjena na glasnicama, već je uzrokovan prekomjernom i pogrešnom uporabom glasnica.

1.3. Poremećaji tečnosti govora

Poremećaji tečnosti govora govorni su poremećaji u kojima se prekida normalan tok govora. Najpoznatiji poremećaj tečnosti je mucanje, koje se može pojaviti kao poremećaj ritma i tempa govora. Može se izraziti kao ponavljanje glasova (a-a-auto), ponavljanje slogova (pa-pa-patka), ponavljanje cijelih riječi (mama, mama je išla...) i produljenje glasova (ssssunce). Također može doći do blokada i povećane napetosti u glasu. Mucanje također može biti popraćeno nekontroliranim pokretima tijela i lica.

U predškolskom razdoblju mucanje je česta pojava koja se naziva razvojno ili fiziološko mucanje. Ono se manifestira zapinjanjem riječi, ponavljanjem početnih glasova u riječi, ponavljanjem slogova i riječi ili pjevnim izgovorom samoglasnika.

Takvo mucanje se događa:

- jer bi dijete željelo reći više i brže nego što to može njegov glasovni aparat
- jer se u tom vremenu vokabular brzo povećava, a djetetove misli nadilaze njegovu sposobnost govora.

Prema nekim istraživanjima obuhvaća čak 80 % sve djece. To je normalna pojava, koja, uz odgovarajuće postupanje s djetetom, nestaje sama od sebe.

2. Jezični poremećaji

Dijelimo ih na ekspresivne i receptivne. Ekspresivni poremećaji odnose se na odstupanja u upotrebi, dok se receptivni poremećaji odnose na odstupanja u razumijevanju govornog i/ili pisanog jezika.

Ekspresivni poremećaj može se izraziti kao: korištenje neprikladnom sintaksom, brzo prebacivanje s teme na temu, siromašan vokabular, problemi s prisjećanjem riječi, loša upotreba jezika socijalizacije, poteškoće u postavljanju pitanja, ponavljanje iste stvari i poteškoće u izražavanju apstraktnih, vremenskih i prostornih koncepata.

Receptivni poremećaj izražava se kao: neadekvatan odgovor na postavljeno pitanje, poteškoće u razumijevanju apstraktnih ideja, pamćenju informacija, praćenju uputa, loša percepcija komunikacijskih problema, zamjena ili preokretanje redoslijeda glasova i poteškoće u razumijevanju humora te figurativnog jezika.

- **Izostanak govorno-jezične komunikacije** – dijete ne govori, komunicira samo glasanjem, pokazivanjem i gestama ili uopće ne komunicira.
- **Odgođeni razvoj govorno-jezične komunikacije** – dijete u nekoliko područja govorno-jezičnog razvoja pokazuje kašnjenja u odnosu na svoje vršnjake. Postoji nedostatak interesa za uspostavljanje govorno-jezične komunikacije – dijete ne pokazuje želju za komunikacijom s roditeljima, vršnjacima...
- **Loša slušna pažnja** – dijete ne može slušati, ometaju ga drugi podražaji.
- **Loše razumijevanje našeg govora** – dijete se rijetko ili uopće ne pridržava upute, ne razumije ono što mu govorimo, opisujemo...
- **Loša razumljivost djetetovog govora** – dijete komunicira na način da ga bližnji ili kasnije ljudi oko njega ne razumiju.
- **Siromašan vokabular** – dijete razumije i upotrebljava mnogo manje riječi od svojih vršnjaka.
- **Neadekvatna duljina i struktura rečenice** – dijete formira prekratke rečenice i ne zna gdje stoji koja riječ u rečenici.
- **Gramatički neadekvatne ili gramatički ograničene rečenice** – dijete se ne zna koristiti veznicima, zamjenicama, prijedlozima i sl. te oblikuje kratke rečenice od osnovnih vrsta riječi. (Pas laje stablo.)
- **Pogrešna upotreba nastavaka** – dijete pogrešno upotrebljava gramatičke kategorije spol, broj i padež.
- **Pogrešna upotreba riječi pri komunikaciji** – dijete ne pronalazi prave riječi za komunikaciju, pa generalizira rečenice.
- **Loša sposobnost prepoznavanja i odvajanja glasova** – što često dovodi do pojave poremećaja čitanja i pisanja ili čak disleksije u školskoj dobi.

3. Zaključak

Djeca s govorno-jezičnim poremećajima imaju smanjenu sposobnost usvajanja, razumijevanja, izražavanja i/ili smislene upotrebe govora, jezika i komunikacije. Poremećaji se manifestiraju u razumijevanju govora i govorno-jezičnom izražavanju, od blagog zaostajanja do nerazvijenosti. Specifični poremećaji u području razumijevanja, strukturiranja, obrade i izražavanja također se manifestiraju u neskladu između verbalnih i neverbalnih sposobnosti. Sekundarni poremećaji u govorno-jezičnoj komunikaciji manifestiraju se i u području čitanja te pisanja, učenju u cjelini te u međuljudskim odnosima, ponašanju i emocijama.

4. Literatura

- [1.] <https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/kriteriji.pdf> (5.5.2023)
- [2.] <https://www.mojlogoped.si/pogoste-govorno-jezikovne-motnje> (5.5.2023)
- [3.] <https://www.logopetka.com/post/2018/02/17/artikulacijska-motnja> (5.5.2023)